

Dvě knihy od T. Givóna

T. Givón:

The Story of Zero.

Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins 2017. XV + 414 s.

ISBN 978-90-272-1239-9, 99 euro

T. Givón:

On Understanding Grammar. Revised edition.

Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins 2018. XXI + 299 s.

ISBN 978-90-272-1252-8, 99 euro

Profilovaný neofunkcionalistický lingvista T. Givón vydal loni a předloni jednu knihu novou a jednu staronovou. Chceme na ně na tomto místě ve vší stručnosti upozornit.

1 Příběh nuly

První kniha, ta skutečně nová, zeširoka pojednává o různých aspektech nulového výrazu v jazyce. V první části se líčí povaha nulového vyjadřování: obecněji se ukazuje jeho komunikativní přirozenost i značná rozšířenost v jazycích a zkoumají se jeho kognitivní základy, konkrétněji se pak analyzuje vznik obligatorního pronominálního vyjadřování (jako funkčního ekvivalentu vyjadřování nulového), povaha neslovesných vět a kataforická nula. V druhé části knihy se potom autor z deskriptivního i explikativního hlediska zabývá souhrou mezi nulovým a explicitním vyjádřením koreference ve vztažných vedlejších větách, ve slovesném doplnění finitním i infinitivním, v adverbialních vedlejších větách či při řetězení vět.

Tato kniha vznikla vlastně nedopatřením. Jejím podnětem totiž byla mylná perspektiva jistých lingvistů, rodilých mluvčích angličtiny, kteří postulovali situaci v angličtině, často vyžadující obligatorní vyjádření toho, co se jinde vyjadřuje nulou, jako normální stav, zatímco odlišnosti od tohoto stavu považovali za potřebné nějak vysvětlit. Tomuto v jistém smyslu náhodnému vzniku knihy zjevně odpovídá i ta skutečnost, že, ač pojednávající o velkém tématu nulového výrazu, kniha nereflektuje jiné bádání o něm než to, s nímž se autor sám – náhodou – polemicky setkal. Nicméně koho lingvistický „příběh o nule“ zajímá, tomu Givónovo pojednání beze všeho doporučujeme k pozornosti. Jak je u autora obvyklé, najde v něm velké množství konkrétních lingvistických dat, podnětné obecné úvahy i různé amuzantní, ale dobře ilustrující historiky.

2 Rozumět jazyku

Druhá kniha je staronová: je to důkladně přepracované vydání stejnojmenné knihy z roku 1979, která tehdy představovala jedno z prvních procitnutí z Chomského. Rámec osmi kapitol zůstal stejný. V úvodu se formulují obecné námitky proti chomskyánské lingvistice. Nato se obecně argumentuje pro komunikativně-diskursní definici gramatiky, což se pak v dalších kapitolách konkrétně ukazuje na příkladu negace a pádů. Poté se v jedné kapitole ukazuje role diachronie na příkladu vzniku gramatiky vůbec a ve dvou kapitolách na příkladu

diachronní podmíněnosti forem gramatiky zvláště. Nakonec se v závěrečné kapitole nepojednává o ničem menším než o ontologickém statusu jazyka.

Kdo četl první vydání této Givónovy knihy, ví, že je podnětná – dokonce se mi zdá, že ve své bezprostřednosti, kterou zmiňuje i sám autor v nové předmluvě (s. XIX), je i podnětější než toto revidované vydání. V něm jednak s novými empirickými daty přibýlo trochu na rozvláčnost, jednak také autor přidal i něco kritických generalizací o strukturalismu a naopak odkazů na domnělé předchůdce své verze funkcionalistické lingvistiky, které jako jakýsi jakoby povinný, ale jen prostředně adekvátní obecný rámec nacházíme i v jiných jeho publikacích a které prozrazují, že historiografie lingvistiky není autorovi blízká disciplína. Nicméně i tak těm, kdo chtějí porozumět jazyku, nelze než četbu tohoto Givónova *Coursu* doporučit.

Bohumil Vykypěl

Czech Language Institute of the CAS, v. v. i.

Veveří 97, 602 00 Brno

Czech Republic

vykypel@iach.cz

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.